

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	
ชื่อผู้เขียน	นายศิเรก เครือจินลี	
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลีสุวรรณ	ประธานกรรมการ
	รองศาสตราจารย์ ดร. พศิน แต่งจวง	กรรมการ
	อาจารย์วิสุทธิ์ วานิช	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ และเงื่อนไขในการจัดการของเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงาน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชนในพื้นที่ และจัดเก็บข้อมูลภาคสนามโดย การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในฐานะผู้สังเกตการณ์ และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องพร้อมแยกแยะวิเคราะห์ นำเสนอโดยการบรรยายและอธิบายผลการศึกษาวิจัยสรุป ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของเครือข่ายลุ่มน้ำในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย พบว่าในระดับชุมชนมีรูปแบบการจัดการโดยองค์กรชาวบ้าน ในระดับลุ่มน้ำมีรูปแบบการจัดการโดยเครือข่ายองค์กรชาวบ้านภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของนิเวศวิทยาลุ่มน้ำ การดำเนินงานเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และการทำงานในลักษณะไตรภาคี ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

1.1 การตั้งองค์กรชาวบ้านในระดับหมู่บ้านและเครือข่ายลุ่มน้ำ ชุมชนดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าประจำหมู่บ้าน และคณะกรรมการเครือข่ายลุ่มน้ำ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารจัดการ การดำเนินงานเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และการทำงานในลักษณะไตรภาคี

1.2 การวางแผนและดำเนินงานของเครือข่ายลุ่มน้ำ คณะกรรมการอนุรักษ์ป่าประจำหมู่บ้านและผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และดำเนินกิจกรรมในระดับชุมชน ส่วนในระดับลุ่มน้ำคณะกรรมการเครือข่ายลุ่มน้ำซึ่งเป็นตัวแทนของ

แต่ละชุมชน มีหน้าดำเนินการบริหาร จัดการโดยประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภายนอกชุมชน

1.3 การจำแนกประเภทป่าชุมชนในระดับหมู่บ้านและเครือข่ายลุ่มน้ำ ใช้หลักการความเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ สภาพทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ โดยอาศัยผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้ให้ข้อมูลขอบเขตพื้นที่ ในการกำหนดเขตระหว่างหมู่บ้าน ผู้นำทางและผู้เฒ่าผู้แก่จะมีบทบาทหลักในการเจรจาต่อรองกับชุมชนข้างเคียง ส่วนการตัดสินใจจะยึดมติของที่ประชุมชาวบ้าน

1.4 การกำหนดกฎระเบียบขององค์กรชุมชน อดีตจะยึดตามวัฒนธรรมความเชื่อ ปัจจุบันได้ปรับกฎระเบียบให้เหมาะสมกับสถานการณ์และมีลักษณะเป็นทางการ โดยประสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้วิชาการ ในการบังคับใช้ยังมีลักษณะประนีประนอม

1.5 การจัดการเน้นการป้องกัน ฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อการสนับสนุน และสร้างการยอมรับสิทธิขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2. ความเปลี่ยนแปลงบริบทของชุมชนและผลกระทบจากกฎหมาย นโยบายรัฐ ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรจากอดีต ให้สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมที่เปลี่ยนไป รูปแบบการจัดการของชุมชนและเครือข่ายองค์กรชาวบ้านได้อาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เรียนรู้และสะสมจากประสบการณ์ที่ผ่านมาประสานกับความรู้วิชาการ พัฒนารูปแบบการจัดการขึ้น ภายใต้เงื่อนไขเงื่อนไขที่สำคัญ 2 ประการคือ เงื่อนไขในชุมชน ประกอบด้วยสภาพทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ การผลิตและบริโภค และระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชน เงื่อนไขภายนอกชุมชน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน กฎหมายนโยบาย และข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ด้านต่างๆ

เงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และผลกระทบจากปัญหาาร่วมกัน ลักษณะชุมชนที่กระจายตลอดลุ่มน้ำ การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน และความพยายามสร้างแนวร่วมในการต่อรองอำนาจรัฐ ส่งผลให้องค์กรชุมชนจัดรูปแบบการจัดการในลักษณะเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน ด้วยกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม การบริหารจัดการมีลักษณะเป็นทางการควบคู่กับการดำเนินการแบบประนีประนอม และการทำงานในลักษณะไตรภาคี

Thesis Title	Natural Resources Management of Mae Raek River Basin Network, Tha Pha Sub-District, Mae Chaem District, Chiang Mai Province		
Author	Mr.Dereak Kurejenli		
M.Ed.	Nonformal Education		
Examining Committee	Assoc.Prof.Dr.Chukiat	Leesuwan	Chairman
	Assoc.Prof.Dr.Phasina	Tangchuang	Member
	Lect.Visut	Vanich	Member

Abstract

This thesis was aimed at investigating network management models and accompanying conditions found in the natural resources management of Mae Raek River Basin Network, Tha Pha Sub-District, Mae Chaem District, Chiang Mai Province. The researcher reviewed documents made available by government agencies, community and area-based nongovernmental organizations. Field data collection relied on interviews, participant observations, and personal participation in community activities as observers. Collected data were cross-checked, classified and analyzed. Final results were subsequently descriptively and analytically presented. Findings were as follows :

1. At the community level, it was found that the management of natural resources had been handled by a villager organization. At the basin level, it was a committee composed of various villager organizations banded together in a network and governed by the system of basin ecology relationships. Its operations gave emphasis to participatory processes in a tripartite fashion with the following operational procedures and components :

1.1 Village and basin network-level organizations worked out village forest conservation committees and the basin network committee to be in charge of administration and management work, again, emphasizing participatory and tripartite operations.

1.2 As regards the basin network planning and operations the village forest conservation committees along with community leaders served as leading figures in making available forums for exchanges and organizing community activities. At the basin network level, the committee comprising representatives of each village undertook the administration and management work coordination with and seeking cooperation from associate villages, Tambol administrative Organization and other external agencies or organizations.

1.3 Classifying and designating community forest types was based on the principles of appropriateness to local conditions, status and conditions of resources and their utilization, etc., relying on the information provided by the elderly living around the studied area. They along with formal leaders were specifically influential in negotiating with adjacent communities as far as determining village boundaries was concerned.

1.4 As regards community organization rules and regulations setting it was found that in the past they had been arrived at on the basis of age-old beliefs and cultural dispositions. At present, however, those rules and regulation were found to have been adjusted to suit changed circumstances and made formal blending traditional folk wisdom with modern bodies of knowledge. Nevertheless, their enforcement was still characterized by a certain degree of compromising.

1.5 Administration and management emphasized prevention, restoration/recovery and sustainable utilization with participation and coordination from external agencies and organizations for their support and recognition as far as the villager organization rights to manage were concerned.

2. Changed community contexts and impacts of state laws and policies drastically changed the traditional management models and procedures/approaches in response to the changed social, physical and spiritual needs and conditions. However, the new management models and procedures still relied somewhat on age-old experiences and folk wisdom accumulated through generations and combined them with modern knowledge. They were made possible under 2 key conditions, internal and external. Internal ones comprised the status of resources and their utilization, production and consumption, and the community-based system of interpersonal relationships. External ones were composed of

support rendered by external organizations, state laws and policies, influx of information about practically anything.

Conditions governing and surrounding resources utilization and impacts created by common problems, the scattered nature of settlement throughout the basin, external organizations' support, and efforts toward building coalitions and allies inevitably exerted impact upon community organizations in way that forced them to embrace the villager organization network type characterized by participatory work processes, integration of formal administration and management with traditionally compromising styles, and by tripartite operations.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University